

PROCJENA BROJA ISELJENIH STANOVNIKA REPUBLIKE HRVATSKE OD POPISA STANOVNIŠTVA 1991. DO 30. LIPNJA 1998. GODINE

Nenad POKOS
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

UDK: 314.745(497.5)“1991/1998”
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 1.6. 1999.

U prvom su dijelu rada navedeni nedostaci statističkog praćenja vanjskih migracija u popisima stanovništva između 1971. i 1991. godine. Velika teškoća pri procjeni iseljenih hrvatskih građana proizlazi i zbog statističkog neevidentiranja kretanja i obujma izlaznih migracija. Budući da se, uz to, iseljavanje iz Hrvatske na početku analiziranog razdoblja zbivalo u ratnim okolnostima, procjena vanjskih migracija postaje vrlo kompleksna problematika. Stoga su ukratko nabrojani i glavni razlozi daljnjeg iseljavanja iz Hrvatske devedesetih godina. Demografsko-analitičkom procjenom određen je broj vanjskih migranata između svake promatrane godine što je rezultiralo ukupnim kontingentom od približno 130 tisuća iseljenog stanovništva iz Republike Hrvatske između 1991. i 1998. godine. Time je broj hrvatskih građana koji rade ili borave u inozemstvu povećan s 285.000 (1991. godine) na oko 415.000 (1998.). Na kraju rada procijenjen je i broj iseljenog hrvatskog stanovništva po godinama za svaku županiju.

UVOD

Opće je poznato da se Republika Hrvatska ubraja u krug europskih zemalja s relativno najvećim brojem iseljenika, odnosno građana i državljana izvan vlastitih granica. Međutim, njihovo statističko praćenje uglavnom se svodi samo na podatke iz popisa stanovništva koji se provode svakih deset godina. Na taj se način dobiveni pokazatelji o broju hrvatskih

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 5-6 (43-44),
STR. 725-734

POKOS, N.:
PROCJENA BROJA...

građana koji rade/borave u inozemstvu odlikuju većom nepouzdanosti od popisnih podataka dobivenih za stanovništvo popisano u Hrvatskoj. Uglavnom se smatra da su popisi stanovništva 1971. (kad se prvi put popisuju vanjski migranti) i 1981. godine nepotpuno obuhvatili hrvatske građane u inozemstvu, ponajprije stoga što su popisnice tada distribuirane u jugoslavenskim klubovima i diplomatsko-konzularnim predstavništvima za koje dio Hrvata zaposlenih izvan domovine nije bio osobito vezan, jer su po svojem karakteru za njih te ustanove bile poprilično zatvorene.¹ Promjenom društveno-političkih prilika popis stanovništva 1991. godine donosi vidljiv pomak u organizaciji popisivanja građana koji rade u inozemstvu što je rezultiralo osjetnom promjenom veličine migrant-ske skupine. To je bilo i za očekivati, jer su vanjski migranti kvantitativno vrlo promjenjiva kategorija te ovisi o više čimbenika, od popisa do popisa, hoće li se netko izjasniti da je privremeno u inozemstvu ili smatra da je konačno iselio iz Hrvatske (Akrap, 1998). Unatoč tome, niti podaci iz toga popisa stanovništva još se uvijek ne mogu u potpunosti smatrati točnima. Naime, osim što je bilo tehnički neizvedivo popisati sve iseljene građane kojima se kao stalno mjesto boravka još uvijek smatrala Hrvatska, s druge su strane dijelom popisane osobe koje su stalni stanovnici drugih zemalja, odnosno više nemaju prijavljeno boravište u Hrvatskoj. To se, prije svega, odnosi na dio iseljenika koji su nakon demokratskih promjena, u ozračju pojačanog zanimanja za događaje u domovini, željeli "ući" u popis stanovništva, pokazujući i time svoje domoljublje (Nejašmić, 1995.). Tako su npr. 1981. godine s otoka Oliba popisana 3 migranta, a 1991. čak 571. Budući da je Olib, kao i većina ostalih otoka, tradicionalno izvorište prekomorske emigracije, toliki se broj "novih" migranata ponajprije odnosi na osobe koje su iselile prije nekoliko desetljeća ili čak na njihove potomke koji nikada nisu niti imali prijavljeno boravište u Hrvatskoj.

Vjerodostojnost popisnih podataka postaje upitna stoga i što su u organizaciji tzv. prethodnog ili pomoćnog popisa stanovništva u inozemstvu uglavnom sudjelovale osobe neosposobljene za takvu vrstu statističkog posla, a popunjavanje popisnica prepušteno je samim građanima među kojima je često bilo i polupismenih osoba koje imaju problema i s ispunjavanjem jednostavnijeg formulara.

Budući da je od zadnjeg popisa stanovništva prošlo osam godina, vjerodostojnost i aktualnost tako dobivenih podataka o stanovništvu u inozemstvu još je više umanjena, a istodobno se proširuje prostor nepoznanicama i nagađanju (Nejašmić, 1987.). Njih su još više probudili burni i prijelomni događaji na našim prostorima koji su uzrokovali intenzivnije mi-

¹ Prema procjenama I. Baučića, broj popisanih radnika na privremenom radu u inozemstvu 1981. trebalo bi povećati zbog lošeg obuhvata za 17-19 posto, a članova njihovih obitelji koji tamo borave za 40-46 posto (Baučić, 1982.).

gracije stanovništva preko državnih granica nego ranijih desetljeća. Stoga će vanjska migracija hrvatskog stanovništva ostaviti dubok trag u demografskom razvoju na tlu Hrvatske, kao što je bio slučaj i nakon oba svjetska rata (Nejašmić, 1990.).

GLAVNI RAZLOZI ISELJAVANJA IZ HRVATSKE 1991. – 1998.

Prije procjene iseljenih hrvatskih građana u inozemstvo između 1991. i 1998. godine potrebno je ukratko navesti i najvažnije razloge za samo iseljavanje (ne ubrajajući izbjeglice koje su silom prilika morale napustiti Hrvatsku – vidjeti rad Dražena Živića u ovom broju časopisa):

a) ekonomski razlozi u koje se ubrajaju iseljavanja potaknuta gubitkom zaposlenja u Hrvatskoj, nalaženjem prvog, odnosno povoljnijeg zaposlenja u inozemstvu i sl.;

b) politički razlozi za iseljavanje uglavnom su motivirani neprihvatanjem novostvorene hrvatske države, ali dijelom i srpske paravlasti od samih Srba na području bivših okupiranih područja Republike Hrvatske;

c) psihološki razlozi presudili su kod iseljavanja osoba kod kojih je prevladao strah za osobnu ili obiteljsku sigurnost zbog ratne opasnosti (a da nisu dobile status izbjeglica). U ovu skupinu najvećim se dijelom ubrajaju stanovnici naselja koja su se nalazila u neposrednoj blizini bojišnice, iako je (ponajprije 1991. i 1992. godine) zbog velikosrpske agresije iseljavalo i stanovništvo s relativno sigurnijih područja. Ovamo bi se mogle svrstati i osobe koje su emigrirale zbog spajanja s već ranije iseljenim članovima obitelji.

Podrazumijeva se da su u pojedinim slučajevima na iseljavanje podjednako djelovala po dva ili čak sva tri razloga.

PROCJENA UKUPNOG BROJA ISELJENIH IZ HRVATSKE IZMEĐU 1991. I 1998. GODINE

Najveća poteškoća pri procjeni iseljenog stanovništva za pojedinu godinu između dva popisa stanovništva proizlazi iz nedostatka registra stanovništva, odnosno "popisa" stalnih stanovnika pojedine općine (županije) u koji bi se unosila i obilježja vanjske migracije (Nejašmić, 1987.). Iseljavanje, odlazak u inozemstvo također ne podrazumijeva obvezu odjavljivanja te stoga na temelju evidencije u MUP-u nije moguće utvrditi koliki je broj osoba prijavljenih na jednu od adresa u Republici Hrvatskoj odselio u inozemstvo. U nedostatku bilo kakvih hrvatskih vrela o iseljenima iz domovine devedesetih godina, analizirani su inozemni statistički godišnjaci. Niti u tom pogledu situacija nije mnogo povoljnija, jer su građani Hrvatske u većini tih publikacija zabilježeni pod odrednicom "Jugoslaveni", "građani (bivše) Jugoslavije" i sl. Tek njemački statistički godišnjaci, počevši od 1994. godine, daju broj prisutnog stanovništva iz Republike Hrvatske.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 5-6 (43-44),
STR. 725-734

POKOS, N.:
PROCJENA BROJA...

Broj od 285.216 popisanih vanjskih migranata 1991. godine, kao posljednji koliko toliko relevantan podatak, uzet je za polaznu osnovu pri procjeni iseljenog hrvatskog stanovništva u razdoblju od 1992. do 1998. Od navedenog je broja u Njemačkoj tada evidentirano 149.155 stanovnika ili 50,9 posto svih "inozemaca". Međutim, početkom devedesetih godina u Njemačkoj su zabilježeni znatno viši udjeli od navedenoga uzimajući u obzir udjele rođenih u toj zemlji od ukupnog broja rođenih u inozemstvu. Tako je 1990. godine u Njemačkoj rođeno 64,7 posto od ukupnog broja rođenih u inozemstvu, 1991. 56,9 posto, a 1992. godine 56,5 posto. Iz toga se može pretpostaviti da je 1991. godine ostalo nepopisano nekoliko tisuća hrvatskih građana koji su se nalazili u Njemačkoj kao radnici ili članovi njihovih obitelji. Dakle, ostavljajući broj od ukupno 285.216 stanovnika u inozemstvu 1991. godine nepromijenjen, ovdje je povećan udjel stanovništva u Njemačkoj na 56,7 posto (srednja vrijednost rođenih u Njemačkoj od ukupnog broja rođenih u inozemstvu 1991. i 1992. godine). Na taj se način dobio i uvećani apsolutni broj stanovništva u Njemačkoj 1991. godine (161.750 stanovnika) što je nužno rezultiralo istodobnim smanjenjem broja vanjskih migranata u ostalim zemljama za 16.551 osobu. Taj postupak ima opravdanje u tome što se općenito barata brojem između 15 i 20 tisuća osoba koje su iz navedenih razloga popisom 1991. godine pribrojene u stalno stanovništvo Hrvatske, iako više nisu imale prijavljeno mjesto boravka u Hrvatskoj već su se mogle smatrati stalnim stanovnicima drugih zemalja.²

U prilog takvom zaključku idu podaci da je stanovništvo pet županija, iz kojih je u prvoj polovici stoljeća zabilježen najveći val iseljavanja u prekomorske zemlje (Dubrovačko-neretvanska, Ličko-senjska, Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska i Zadarska), između 1981. i 1991. popisom stanovništva zabilježilo porast "inozemaca" od 72,9 posto, dok je istodobno u ostalih 16 županija popisano stanovništvo u inozemstvu povećano tek 23,2 posto. Međutim, i uz oduzimanje tih 16,5 tisuća stanovnika u inozemstvu samo navedenim županijama, još uvijek bi njihov porast iznosio znatno više nego u ostalom dijelu Hrvatske (39,4 posto prema 23,2 posto). Taj se porast objašnjava time što je do 1991. godine relativno manji obuhvat građana u inozemstvu evidentiran u pasivnijim i zabačenijim hrvatskim krajevima koji se uglavnom nalaze u pet navedenih županija (otoci, Lika i Dalmatinska zagora).

Kako je već istaknuto, jedna od teškoća za procjenu vanjskih migranata proizlazi iz toga što niti potencijalne države useljenja hrvatskih građana ne publiciraju podatke o njihovoj imigraciji devedesetih godina. Nešto je svjetliji primjer tek Njemačka koja u svojim statističkim godišnjacima (*Statistisches*

² Stoga se udjel hrvatskih radnika u Njemačkoj između 1981. i 1991. smanjio sa 70,3 posto (Anić, 1991.) na 53,5 posto ukupnog broja radnika u inozemstvu, a udjel članova njihovih obitelji sa 66,8 posto na samo 46,7 posto.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 5-6 (43-44),
STR. 725-734

POKOS, N.:
PROCJENA BROJA...

Jahrbuch für Bundesrepublik Deutschland) daje procjenu broja hrvatskih građana u ovoj zemlji krajem godine, ali tek od 31.12.1994. godine. Po tom vrelu, u Njemačkoj se krajem 1994. nalazilo 176.300 stanovnika rođenih u Hrvatskoj, 1995. je njihov broj povećan na 185.100 a za 31. 12. 1996. taj je broj procijenjen na 201.900.

Budući da su i ovi podaci općenito nepotpuni, odnosno da nisu obuhvaćeni svi stanovnici koji su se uistinu i nalazili izvan zemlje, broj hrvatskih građana u Njemačkoj 1994. godine ovdje je povećan za 8.300 (polovica pribrojenog iznosa 1991. godine), odnosno procijenjen je na 184.600. Imajući procijenjeni broj za 1991. i 1994. godinu sljedeći korak bio je procijeniti koliko se stanovništva Hrvatske nalazilo u Njemačkoj nedostajućih godina. Za sredinu 1992. godine uzet je broj od 176.400 (+14.650 u odnosu na 1991.) dok je za 1993. procijenjeno da se u Njemačkoj nalazilo 180.850 stanovnika Hrvatske (+4.450 prema 1992.). Znatno veći procijenjeni broj iseljenog stanovništva između 1991. i 1992. nego godinu kasnije razumljiviji je ako se zna da je najveći iseljenički (a također i izbjeglički) val iz Hrvatske zabilježen upravo između srpnja 1991. i lipnja 1992. godine kad se zbog velikosrpske agresije ponajviše iseljavalo zbog straha za osobnu i obiteljsku sigurnost, ali i skrivajući se od vojne mobilizacije bilo s jedne ili druge strane.

Procijenjeni porast iseljenog stanovništva u Njemačku od svega 2,5 posto između 1992. i 1993. te 2,1 posto između sljedeće dvije godine (tablica 1.) tumači se time da je tih godina bio najjači povratnički tijek, odnosno useljavanje u Hrvatsku i stanovništva iseljenog početkom Domovinskog rata i osoba koje su već duže boravile u inozemstvu.

Službeni njemački podaci o broju hrvatskih građana u toj zemlji za 1995. i 1996. također su povećani za približno 8 tisuća (1995. – 193.280, a 1996. – 209.850). Između te dvije godine ujedno je zabilježen najveći porast iseljenog stanovništva nakon 1991.-1992. stoga što je osim sve intenzivnijeg iseljavanja zbog ekonomskih razloga u taj broj dijelom uključeno i srpsko stanovništvo koje je iselilo u Njemačku nakon akcije "Oluja" a nije dobilo status izbjeglica. Uz njih, u ovom se razdoblju počinju javljati i povratnički tijekovi doseljenog stanovništva iz inozemstva nakon uspostave hrvatske države koji se zbog nesnalaženja, nezadovoljstva, odnosno nedostataka koje im donosi život u Hrvatskoj u odnosu na zemlju iseljenja vraćaju u zemlje iz kojih su nedavno iselili.

Za posljednje dvije godine procijenjeno je da se unatoč porastu apsolutnog broja živorođenih u inozemstvu 1997. (6.897 rođenih) u odnosu na 1996. (5.593 rođenih) relativni porast iseljenih u odnosu na prethodnu godinu smanjio smatrajući da je porast rođenih između te dvije godine zabilježen ponajpri-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 5-6 (43-44),
STR. 725-734

POKOS, N.:
PROCJENA BROJA...

je zbog završenog procesa prilagodbe i situiranja stanovništva doseljenog ranijih godina. Tako je za razdoblje od 1996. do 1997. procijenjen porast iseljenih u Njemačku od 7,1 posto čime se dobio broj od 224.760 stanovnika 1997. godine. Za stanje 1998. godine za koju još ne postoje podaci o živorođenima u inozemstvu uzet je porast od 4,8 posto po kojemu bi broj hrvatskih stanovnika u Njemačkoj te godine iznosio 235.580.

Pretpostavljajući da su tako procijenjeni godišnji indeksi porasta iseljenika u Njemačku bili jednaki porastima iseljenog stanovništva u ostale zemlje, dobiveni su i procijenjeni podaci ukupnog stanovništva u inozemstvu (tablica 1). Ukupan porast stanovništva u inozemstvu između 1991. i 1998. godine procijenjen je na 130.170 po čemu je 30. lipnja 1998. godine u inozemstvu boravilo 415.386 hrvatskih građana.

➔ TABLICA 1
Procjena kretanja stanovništva Hrvatske u inozemstvu između 30. lipnja 1992. i 30. lipnja 1998. godine

	Stanovništvo u inozemstvu	Indeks promjene	Iseljeno u odnosu na prethodnu godinu
1991.	285.216	-	-
1992.	311.038	109,1	25.822
1993.	318.890	102,5	7.852
1994.	325.501	102,1	6.611
1995.	340.812	104,7	15.311
1996.	370.033	108,6	29.221
1997.	396.308	107,1	26.275
1998.	415.386	104,8	19.078

ODREĐIVANJE RELATIVNOG UDJELA ŽUPANIJA U BROJU ISELJENOG STANOVNIŠTVA IZ HRVATSKE

Pri određivanju broja iseljenih po županijama projicirani su udjeli pojedinih županija u ukupnom broju vanjskih migranata jednaki onima iz 1991. godine. Jedan od mogućih načina određivanja broja iseljenih po županijama bio bi da se odgovarajući udjeli odrede prema broju živorođenih u inozemstvu za svaku godinu i županiju posebno. Međutim, na taj bi način npr. Grad Zagreb u udjelu rođenih u inozemstvu sudjelovao s čak 38,2 posto (1997.) te 40,1 posto (1996. godine) dok je 1991. činio oko 16 posto stanovništva Hrvatske te je istodobno od ukupnog stanovništva u inozemstvu na njega otpadalo 13,2 posto.

Ovdje je najvjerojatnije riječ o tome da se živorođeni u inozemstvu, kojima je prebivalište majke nepoznato, pribrajaju ponajprije Gradu Zagrebu. Također je moguće da se dio živorođenih od izbjeglica iz Bosne i Hercegovine vode kao hrvatski građani rođeni u inozemstvu. Naime, jednom dijelu izbjeglih Hrvata iz Bosne i Hercegovine Hrvatska je bila tranzitna zemlja, u kojoj su prijavili prebivalište radi dobivanja osobnih dokumenata, ponajprije putovnice, nakon čega su iseljavali u inozemstvo.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 5-6 (43-44),
STR. 725-734

POKOS, N.:
PROCJENA BROJA...

Nadalje, među živorođenima u inozemstvu prikazivana su i djeca hrvatskih izbjeglica koje su se u međuvremenu vratile natrag u Hrvatsku. Tako, osim Grada Zagreba, pojedinih godina relativno veće udjele rođenih u inozemstvu u odnosu na udjele u ukupnom stanovništvu u inozemstvu 1991. godine bilježe upravo županije koje su bile najviše izložene ratnim djelovanjima i iz kojih je registrirano najviše izbjeglica; Vukovarsko-srijemska i Osječko-baranjska županija.³

Iz tih se razloga ovdje primijenio drugi način određivanja broja iseljenih po županijama. Naime, pošlo se od toga da su udjeli pojedinih županija u broju iseljenih devedesetih godina jednaki njihovim udjelima u ukupnom broju stanovništva u inozemstvu zabilježenih popisom stanovništva 1991. godine. Iako ima manjih područja (općina) koja u devedesetim godinama po stopi vanjske migracije odskaču u odnosu na ranija desetljeća, pretpostavlja se da je na regionalnim razinama, odnosno na razini županija, iseljavanje iz Hrvatske ipak ostalo podjednako stanju evidentiranom 1991. godine.

➔ TABLICA 2
Relativni udjeli (%)
stanovništva
u inozemstvu
1991. godine

Županija	Stanovništvo u inozemstvu (%)
Grad Zagreb	13,2
Zagrebačka	6,2
Krapinsko-zagorska	2,1
Sisačko-moslavačka	4,1
Karlovačka	5,6
Varaždinska	2,4
Koprivničko-križevačka	2,0
Bjelovarsko-bilogorska	2,3
Primorsko-goranska	4,2
Ličko-senjska	3,1
Virovitičko-podravska	2,0
Požeško-slavonska	2,5
Brodsko-posavska	4,4
Zadarska	8,6
Osječko-baranjska	8,1
Šibensko-kninska	4,0
Vukovarsko-srijemska	5,8
Splitsko-dalmatinska	12,3
Istarska	1,6
Dubrovačko-neretvanska	2,4
Međimurska	3,4

³ Majke s prebivalištem u Vukovarsko-srijemskoj županiji rodile su 1992. godine 9,4 posto od ukupnog broja živorođene djece u inozemstvu, dok je relativni udjel stanovništva te županije u ukupnom stanovništvu Hrvatske 1991. godine iznosio 5,8 posto. Kod Osječko-baranjske županije ti su odnosi 15,8 posto (udjel živorođenih u inozemstvu) prema 8,1 posto (udjel u stanovništvu Hrvatske 1991.).

Izvor: Tablica 1-1-3 stanovništvo u inozemstvu prema spolu i starosti po županijama. Popis stanovništva 1991. Državni zavod za statistiku.

Uspoređujući udjele iseljenika po županijama s ukupnim brojem stanovnika 1991. godine, proizlazi da je najveća diskrepancija u korist iseljenika zabilježena kod županija s najvećim relativnim brojem "prekomorskih" migranata među ko-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 5-6 (43-44),
STR. 725-734

POKOS, N.:
PROCJENA BROJA...

jima je, zbog navedenih razloga, bilo najviše osoba koje su neopravdano popisane kao hrvatski građani. No, budući da su te županije (Zadarska, Šibensko-kninska, Ličko-senjska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska) bile ne samo u zoni ratnih razaranja već i znatnim dijelom okupirane, što je između ostalog destabiliziralo i gospodarsku situaciju u njima, nužno dolazi do intenziviranja iseljeničkih tijekova upravo iz ovih područja. Uz to, isključujući osobe koje se više ne mogu smatrati hrvatskim građanima, migracijske stope navedenih pet županija bile su još uvijek relativno visoke, a poznata je činjenica da je iseljavanje znatno olakšano nalazi li se već netko od rođaka, prijatelja ili susjeda u inozemstvu (Anić, 1989.) Zbog tih su razloga udjeli stanovništva u inozemstvu po županijama ostavljeni jednakima kao i u popisu stanovništva 1991. godine, smatrajući da je na taj način mogućnost netočne interpretacije svedena na najmanju moguću mjeru.

Udjeli stanovništva u inozemstvu 1991. godine po županijama prikazani su u tablici 2.

Primjenjujući relativne udjele svake županije iz 1991. na procijenjen broj vanjskih migranata pojedinih godina, proizlazi da se u inozemstvu npr. 1992. godine nalazilo oko 41.000 stanovnika Grada Zagreba dok ih je sredinom 1998. bilo već 55 tisuća. Iz Međimurske županije na kraju promatranog razdoblja bilo je približno 3,5 tisuća iseljenih građana više nego na njegovu početku, iz Splitsko-dalmatinske oko 12. 800 itd. (tablica 3).

● **TABLICA 3**
Procjena stanovništva
Republike Hrvatske
u inozemstvu
po županijama između
30. lipnja 1992. i
30. lipnja 1998. godine

Županija	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.
Grad Zagreb	40.958	41.992	43.105	45.132	49.002	52.481	55.008
Zagrebačka	19.136	19.619	20.025	20.967	22.765	24.382	25.555
Krapinsko-zagorska	6.683	6.852	6.994	7.323	7.950	8.515	8.925
Sisačko-moslavačka	12.623	12.942	13.210	13.831	15.017	16.083	16.858
Karlovačka	17.502	17.944	18.316	19.177	20.822	22.300	23.374
Varaždinska	7.317	7.502	7.658	8.018	8.705	9.324	9.772
Koprivničko-križevačka	6.174	6.329	6.461	6.764	7.344	7.866	8.245
Bjelovarsko-bilogorska	7.123	7.303	7.455	7.805	8.474	9.076	9.513
Primorsko-goranska	13.102	13.432	13.711	14.356	15.587	16.693	17.497
Ličko-senjska	9.698	9.943	10.149	10.626	11.538	12.357	12.952
Virovitičko-podravska	6.135	6.290	6.421	6.723	7.299	7.817	8.194
Požeško-slavonska	7.671	7.864	8.028	8.405	9.126	9.774	10.244
Brodsko-posavska	13.719	14.065	14.357	15.032	16.321	17.480	18.321
Zadarska	26.659	27.332	27.899	29.211	31.716	33.968	35.603
Osječko-baranjska	25.089	25.723	26.255	27.490	29.847	31.967	33.506
Šibensko-kninska	12.411	12.725	12.988	13.599	14.765	15.814	16.575
Vukovarsko-srijemska	18.084	18.541	18.925	19.815	21.514	23.042	24.151
Splitsko-dalmatinska	38.161	39.124	39.936	41.814	45.399	48.623	50.963
Istarska	4.891	5.015	5.118	5.359	5.819	6.232	6.532
Dubrovačko-neretvanska	7.421	7.608	7.766	8.131	8.829	9.456	9.911
Međimurska	10.481	10.745	10.967	11.483	12.468	13.353	13.996
Ukupno	311.038	318.890	325.501	340.812	370.033	396.308	415.386

Izvor: tablice 1 i 2

ZAKLJUČAK

Odavno započeto iseljavanje hrvatskog stanovništva poprimilo je nakon početka velikosrpske agresije na Republiku Hrvatsku još veće razmjere nego ranijih godina. Upravo su ratna zbivanja uz gospodarsku krizu te relativno velik broj već ranije iseljenih osoba intenzivirala emigracijske tijekomove iz Hrvatske devedesetih godina. Ne računajući izbjeglice, procijenjen broj iseljenog stanovništva od lipnja 1991. do lipnja 1998. iznosi oko 130.000 osoba. Tako je prema procjeni sredinom 1998. godine u inozemstvu, zajedno s onima koji su evidentirani popisom 1991. godine, bilo oko 415.000 hrvatskih građana. U odnosu na malobrojnu hrvatsku populaciju, to je relativno velik broj, jer obuhvaća gotovo 10 posto prisutnog stanovništva u Republici Hrvatskoj.

LITERATURA

Akrap, A. (1998.): Saldo migracija Republike Hrvatske i županija 1971. – 1981. i 1981. – 1991. za ukupno stanovništvo i stanovništvo u Zemlji. U: *Migracije u Hrvatskoj. Regionalni aspekt*. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb.

Anić, J. (1989.): Tradicija migracija u Imotskoj krajini. *Migracijske teme*, god. 5, br. 4, Zagreb.

Anić, J. (1991.): Vanjske migracije i naturalizacija migranata iz Hrvatske (ratna perspektiva). *Migracijske teme*, god. 7, br. 2, Zagreb.

Baučić, I. (1982.): Konačni rezultati popisa jugoslavenskih građana u inozemstvu i povratnika s rada iz inozemstva do 1981. godine. *Migracije*, god. 11, br. 8-9, Zagreb.

Nejašmić, I. (1987.): Statističko praćenje i neka kvantitativna obilježja jugoslavenske vanjske migracije. *Migracijske teme*, god. 3, br. 3-4, Zagreb.

Nejašmić, I. (1990.): Iseljavanje iz Hrvatske u evropske i prekomorske zemlje od sredine 19. stoljeća do 1981. godine – pokušaj kvantifikacije. *Migracijske teme*, god. 6, br. 4, Zagreb.

Nejašmić, I. (1995.): *Hrvatski građani na radu u inozemstvu i članovi obitelji koji s njima borave*. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb.

IZVORI PODATAKA

---

1. *Dokumentacijske tablice rođenih i umrlih po naseljima od 1991. do 1997.* Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb.

2. Stanovništvo u zemlji i inozemstvu po naseljima. *Dokumentacija 911, Popis stanovništva 1991.* Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1996.

3. Statistisches Bundesamt, *Statistisches Jahrbuch 1994-1997 für die Bundesrepublik Deutschland.* Wiesbaden.

4. Tablica 1-1-3 stanovništvo u inozemstvu prema spolu i starosti po županijama. *Popis stanovništva 1991.* Državni zavod za statistiku, Zagreb.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 8 (1999),
BR. 5-6 (43-44),
STR. 725-734

POKOS, N.:
PROCJENA BROJA...

The Estimate of the Number of Croatian Emigrants from the 1991 Census to June 30th 1998

Nenad POKOS
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

In the first part of the paper the author has presented the insufficiencies of statistical follow-ups of external migrations in the censuses from 1971 and 1991. The great difficulty in estimating the number of emigrated Croatian citizens emerges also from not recording statistically the trends and scope of migrations out of the country. Since, in addition, at the beginning of the period analysed people emigrated from Croatia in circumstances of war, the assessment of external migrations has become a very complex issue. Therefore, the author has also enumerated the main reasons for further emigration from Croatia in the nineties. In a demographic analytical assessment the number of external migrants was determined for every year observed which resulted in an overall contingent of approximately 130 thousand emigrants from the Republic of Croatia between 1991 and 1998. Thus the number of Croatian citizens working or residing abroad was increased from 285 000 (in 1991) to 415 000 (in 1998). In the end the size of the Croatian emigrant population was assessed annually and for each county separately.

Schätzungen zur Zahl der von der Volkszählung 1991 bis zum 30. Juni 1998 aus der Republik Kroatien ausgewanderten Kroaten

Nenad POKOS
Ivo Pilar Institut für Gesellschaftswissenschaften, Zagreb

Im ersten Teil dieser Studie werden die Nachteile angeführt, die sich bei der statistischen Erfassung (Volkszählungen) der Auslandsmigrationen zwischen 1971 und 1991 ergeben. Die Einschätzung der Zahl abgewanderter Kroaten ist u.a. deshalb so schwierig, weil die Abwanderung selbst und ihr Umfang nicht verzeichnet wurden. Da der Auswanderungstrend zu Beginn des untersuchten Zeitraums mit dem Kriegszustand in Kroatien zusammenfällt, wird die Einschätzung seines Umfangs zu einem äußerst komplexen Problem. Es sind daher die Hauptgründe für diesen auch weiterhin in den 90-ern zu beobachtenden Trend angeführt. Mittels einer demographisch-analytischen Schätzung wurde die Zahl der Auswanderer zwischen 1991 und 1998 bestimmt und insgesamt auf etwa 130.000 angesetzt. Somit vergrößert sich die Zahl der im Ausland lebenden und arbeitenden Kroaten von 285.000 (im Jahr 1991) auf etwa 415.000 (1998). Der Autor liefert abschließend eine Schätzung der Bevölkerungsabwanderung nach Gespanschaften in den einzelnen Jahren.